

Sotsiaalne tingimuslikkus: korduma kippuvad küsimused

Jaanuar 2025

Millised on sotsiaalse tingimuslikku nõuded (tingimuste nimekiri)?

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded on kehtestatud maaeluministri 21. detsembri 2022. a määrusega nr 68 „[Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded, kohustuslikud majandamisnõuded ning töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuded ja tööandja kohustused](#)“.

Nõuete informatiivne tabel koos nõuete sõnastusega on lisatud Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kodulehe [tingimuslikkuse rubriiki](#).

Kas sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete puhul eristatakse tingimusi tähtsuse või osakaalu alusel?

Nõuete täitmist kontrollib Tööinspeksioon, kes sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete rikkumise tuvastamisel hindab nende tõsidust, ulatust ja püsivust. Lisaks võib Tööinspeksioon viia läbi ettevõtja juures järelkontrolli, mille puhul võib arvesse tulla veel korduvuse ja tahtlikkuse asjaolu.

Millised on tagajärjed, kui taotleja eksib ühe tingimuslikkuse nõude vastu?

Sõltuvalt nõudest on üldjuhul vähendusprotsent nõude rikkumise korral 1%, 3% või 5%.

Milliste sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete puhul on tegemist selliste rikkumistega, mis toovad kaasa toetuse vähendamise? Millises ulatuses?

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõude rikkumisel on minimaalne vähendus 1%.

Kas nõuetele vastavuse hindamiseks on välja töötatud punktisüsteem, mille lävendi ületamisel või täitmata jätmisel peab taotleja arvestama võimalike sanktsioonidega?

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete puhul on tegu hinnatavate nõuetega.

Tõsidust on seni hinnatud iga nõude puhul eraldi ja kirjeldatud Tööinspeksiooni hindamismaatriksis (tõsidus on iga nõude puhul kas 1%, 3% või 5%). Nõude ulatuse ja püsivuse hindamisel kasutatakse koefitsienti 1.1.

Kas on määratletud maksimaalne suurusjärk, kui palju võidakse sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete rikkumise korral toetust vähendada?

Nõuete tahtliku rikkumise korral on toetuse võimalik vähendus 15–100%.

Kuidas rikkumisi praktikas käsitletakse ja kas taotlejal on võimalik puudused kõrvaldada, ilma et järgneksid sanktsioonid?

Kuna tegu on uue süsteemiga, siis oleme Euroopa Komisjonile esitanud küsimuse selle kohta, millisest ajahetkest peab liikmesriik rikkumise lugema sotsiaalse tingimuslikkuse nõude rikkumiseks.

Euroopa Komisjon on vastanud, et sotsiaalse tingimuslikkuse rikkumiseks tuleb lugeda rikkumist hetkest, mil taotleja on saanud teadlikuks ettekirjutusest (taotlejale on eelnevalt saadetud kontrolli protokoll ning talle on jäänud üldjuhul 5 tööpäeva enne ettekirjutuse saamist aega rikkumise vabatahtlikuks kõrvaldamiseks).

Tööinspeksioonil on nõuete rikkumise korral õigus määrata sunniraha. Kuidas on tagatud, et lisaks sunnirahale ei vähendata ka otsetoetuste väljamakset ja taotlejat ei karistata kahekordselt?

Sotsiaalse tingimuslikkuse süsteem ei erine kahekordse karistamise mõttes tavatingimuslikkusest.

Nagu eelmises küsimuses vastasime – kui rikkumiseks loetakse ajahetk, mil taotlejale tehakse ettekirjutus, siis on taotlejal üldjuhul võimalik pääseda ainult toetuse vähendamisega, st riigisiselt ei pruugi selline olukord sunniraha rakendamiseni jõuda. Seda muidugi juhul, kui taotleja on tuvastatud rikkumise talle ettenähtud tähtajaks kõrvaldanud.

Märgime, et sunniraha ei ole karistus, vaid sunnivahend puuduse kõrvaldamise tagamiseks. Ühegi ettekirjutuse puhul ei ole sunniraha rakendamine paratamatu tagajärg, vaid tegu on jõulisema motiveerimisega rikkumise lõpetamiseks. Nii ettekirjutuse saamist kui ka sunniraha rakendamist on võimalik vältida, tagades oma ettevõttes sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete täitmise.

Kuidas ja mis perioodil andmeid kogutakse?

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded põhinevad kalendriaastal (1. jaanuar – 31. detsember).

Vaatamata sellele, et toetuste taotlemist alustatakse vahemikus märtsist maini, peab sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid täitma alates 1. jaanuarist.

Kuidas antakse taotlejale tagasisidet?

Tööinspeksiooni järelevalvemenetluse lõppedes saab ettevõtja kontrolli protokoll. Seejärel on tal aega 5 tööpäeva, et protokolliga tutvuda ja selle sisule vastuväiteid esitada. Kontrolli protokollis on kirjeldatud tuvastatud rikkumised, sh need, mis käsitlevad sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid.

Lisaks on Tööinspeksioon 2025. a jooksul arendamas tööelu infosüsteemis (TEIS) järelevalve mooduli juurde hindamismaatriksit. Pärast arenduse valmimist on ettevõtjal võimalik infosüsteemist järelevalve käigus saada infot, milliseks võib kujuneda toetuse vähendamise protsent ning millised rikkumised on käsitletavad sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete rikkumisena.

Lisame, et Tööinspeksioon teeb oma tavapärasel järelevalvet ja esitab selle tulemused PRIA-le. Otsuse toetuse vähendamise kohta langetab siiski PRIA.

Millises Euroopa Liidu riigis on samasugused nõuded?

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded tuginevad Euroopa Liidu direktiividele, seega kehtivad kõigis liidu liikmesriikides samasugused nõuded.

Kui suureks hindate põllumajandussektoris ohte tervishoiu ja tööohutuse nõuete rikkumisel?

Hindame selliseid ohte küllaltki suureks, sest põllumajandus on oma olemuselt riskantne valdkond (tehnik, loomad).

Mitu protsenti põllumajandusettevõtetest on praeguseks oma ettevõtte riskianalüüsid iseteeninduskeskkonda üles laadinud?

Ettevõtteid, kus on vähemalt üks töölepinguline töötaja (ei loe juhatuse liige, kes on sõlminud endaga töölepingu), on põllumajandussektoris praegu 1874. Riskianalüüs on neist 2025. a jaanuari alguse seisuga olemas 48%-l ning puudu (või iseteeninduskeskkonda laadimata) 52%-l (981 ettevõtet).

Kas Tööinspeksioonil on sellel aastal plaanis avaldada nimekiri kontrollitavatest ettevõtetest?

Nimekiri 2025. aastal kontrollitavatest ettevõtetest on alates 8. jaanuarist 2025 avaldatud [Tööinspeksiooni kodulehel](#).

Kas sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete rakendamisel on kaastatud ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium?

Jah, sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete rakendamise ja direktiivide tõlgendamise protsessi on kaasatud ka Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Tööohutust on alati kontrollitud ka põllumajandusettevõtetes. Miks seotakse toidutootjate tööohutus toetuste vähendamisega ehk topelt kontrollimisega?

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded ja nende järgimise kontrollimine on seotud pindala- ja loomapõhiste toetuste taotlemisega. Eesti riigil on kohustus sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi rakendada.

Millised tööohutusdokumente soovib inspektor näha?

Inspektor soovib näha näiteks riskianalüüsi, selle alusel koostatud tegevuskava, töötajate juhendamise dokumente, sh ohutusjuhendeid, vajadusel isikukaitsevahendite väljastamise teavet (nende arvestust), esmaabi korraldust.

Täpne ülevaade on avaldatud [Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kodulehel](#) failis „Sotsiaalse tingimuslikkuse süsteemi nõuded“. Failis on loetletud kõikide nende õigusaktide (töölepingu seadus, töötervishoiu ja tööohutuse seadus, töövahendile esitatud töötervishoiu ja tööohutuse nõuded) paragrahvid, mis on seotud sotsiaalse tingimuslikkuse nõuetega.

Pindalatoetuse taotleja võib olla nii juriidiline kui ka füüsiline isik. Töökeskkonna õigusaktid kohalduvad isikutele, kes on toetuse taotlejaga töölepingulises suhtes. Kas see tähendab, et toetuse taotleja puhul, kellel ei ole töölepingulist suhet, loetakse sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded täidetuks? Taotlejad, kellel ei pruugi olla töölepingulist suhet, on nt eraisik, FIE ja ühing, kus töölepingulist töötajat ei ole, küll aga on nt juhatuse liikme leping, renditööjõud või töövõtuleping.

Sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid peab täitma toetuse taotleja, kellel on vähemalt üks töötaja.

Toetuse taotlejaid, kellel ei ole töölepingulist suhet, Tööinspeksioon ei kontrolli.

Küll aga võib juhtuda, et kui toetuse taotlejal on tööl võlaõiguslike lepingutega isikuid, siis on Tööinspeksioonil õigus hinnata sõlmitud võlaõiguslepinguline suhe ümber töölepinguliseks suhteks, kui sellel on olemas kõik töösuhte iseloomulikud tunnused. Sellisel juhul on toetuse taotlejal kohustus täita kõiki töösuhte kohalduvate õigusaktide nõudeid.

Tööinspeksiooni pädevus kontrollideks järelevalveasutusena ei muutu, st tema kontrolli ulatus on kirjeldatud töölepingu seaduses ning töötervishoiu ja tööohutuse seaduses (ja nende rakendusaktides).

Inspektsiooni huviorbiiti kuulub seega eelkõige töölepingu alusel töötamine. Aga seaduses nimetatud juhtudel ka FIE-d (kui FIE-l on kasvõi üks töölepinguga töötaja) ja – nagu eelnevalt mainitud – ka võlaõigusliku lepingu (töövõtulepingu, käsunduslepingu või muu teenuse osutamiseks sõlmitud lepingu) alusel töötamine. Füüsilised isikuid ei kuulu Tööinspektsiooni kontrolliskoopi, kuna neil pole üldjuhul töötajaid.

Lisaks oma töötajatele tuleb töötervishoiu ja tööohutuse korraldamisel arvestada ka renditöötajatega, kes täidavad tööülesandeid renditööna kasutajaettevõttes.

Renditöö puhul on tegu kolmepoolse töösuhtega. Kui klassikalises töösuhtes osaleb kaks poolt – töötaja ja tööandja –, siis renditöö puhul osaleb töösuhtes ka kolmanda poolena kasutajaettevõtja. Renditöösuhte puhul sõlmib tööandja ehk rendiagentuur renditöötajaga töölepingu, mille alusel lähetab ta renditöötaja ajutiselt tööd tegema kolmanda isiku ehk kasutajaettevõtja juurde viimase juhtimisel ja järelevalve all.

Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse § 12 lõike 1 kohaselt peab kasutajaettevõtja tagama renditöötajale kasutajaettevõtja juures töötervishoiu ja tööohutuse nõuete täitmise. Renditöötajate töötervishoid ja tööohutus peab olema tagatud samaväärselt tavatöötajatega.

Kui ettevõtet külastav tööinspektor avastab töötervishoiu ja tööohutuse nõuete rikkumisi, mis on seotud renditöötajaga, tehakse ettekirjutus kasutajaettevõtjale. Lisateavet saab [tööelu portaalist](#).

Kas lisaks sunnirahale võidakse vähendada ka toetust?

Sunniraha on võimalik vältida, kui ettekirjutust täita õigeaegselt. Kui riigisisesele rikkumisele jõudnud sunniraha rakendamiseni, siis tõenäoliselt on sellega kaasnenud ka toetuse vähendamine.

Riskianalüüsi koostamist ei ole ka kõige parema tahtmise juures 5 tööpäevaga võimalik lõpule viia. Kas seega on tegu puudusega ja trahvitakse?

Riskianalüüsi saab iga tööandja kiiresti ja lihtsalt teha Tööinspektsiooni iseteeninduses. Juhised selleks on avaldatud [Tööinspektsiooni kodulehel](#).

Väikeettevõtte võiks saada tööelu infosüsteemi riskianalüüsi moodulit kasutades analüüsi ka viie päevaga koostatud. Kui see nii ei lähe, on tegemist tõesti puudusega, mille kõrvaldamiseks koostatakse ettekirjutus.

Väärteomenetluseks on kehtestatud reeglistik ning sellega saab tutvuda töötervishoiu ja tööohutuse seaduse peatükis 7¹ ja töölepingu seaduse peatükis 7. Riskianalüüsi koostamata jätmise puhul ei ole väärteovastutust ette nähtud. Riskianalüüsi koostamise nõude täitmine tagatakse sel juhul ettekirjutusega ja vajadusel sunnirahaga.

Räägite tervisekontrollist. Kas olete hinnanud, kui palju läheb tervisekontroll tegelikult maksma väljaspool suuremaid linnu asuvale väikeettevõtjale? Lisaks arstile makstavale tasule peab tööandja maksma töötajale selle aja eest tasu (maapiirkonnas võib arsti juurde ja tagasi käimine võtta kogu päeva), samuti tuleb katta sõidukulu.

Ei kuulu vastamisele, sest küsimus ei ole asjakohane antud teemas.

Sotsiaalse tingimuslikkuse aluseks olevate tööõiguse ja tööohutuse nõuete puhul hindate rikkumise ulatust. Kas siis iseendale ja oma abikaasale tööd andva väikeettevõtte puhul võib riskianalüüsi puudumine (või iseendale kirjaliku töölepingu koostamata jätmine, töölepingu tingimustest teatamata jätmine) tähendada, et kuna puudutatud on 100% töötajaid, on tegu väga tõsise rikkumisega, mis on aluseks toetuse vähendamisele?

Tegemist on küll provokatiivse küsimusega, kuid selgitame, et ka iseendale ja oma abikaasale tööd andva ettevõtte puhul on soovitatav siiski teada riske, mis tervist mõjutavad ning riskianalüüsi saab koostada tööelu infosüsteemis riskianalüüsi moodulit kasutades. Töötervishoiu ja tööohutuse seadus ei tee erandeid väikestele ettevõtetele.

Kui tegemist on iseendaga lepingu sõlmimisega, siis kordame üle – need ettevõtted suure tõenäosusega ei satu Tööinspeksiooni järelevalvesse.

Kui on ettekirjutus ja see täidetakse – kas siis ei teavitata PRIA-t ja ei kaasne toetuse vähendamist?

Sotsiaalse tingimuslikkuse rikkumiseks loetakse rikkumist hetkest, mil taotleja on saanud teadlikuks ettekirjutusest (taotlejale on eelnevalt saadetud kontrolli protokoll ning talle on jäänud üldjuhul 5 tööpäeva enne ettekirjutuse saamist aega rikkumise vabatahtlikuks kõrvaldamiseks).

Juhul kui taotleja on kontrolli protokollis kirjeldatud puudused vabatahtlikult kõrvaldanud 5 tööpäeva jooksul ning teavitanud sellest ka Tööinspeksiooni, siis ei loeta rikkumist sotsiaalse tingimuslikkuse rikkumiseks ning toetust ei vähendata. Juhul kui taotlejale tehakse juba ettekirjutus, siis teavitatakse sellest ka PRIAt.

Kui põllumajandusettevõtte omanik on juhatuse liige ja töölepinguga tööl, rohkem töötajaid ettevõttes ei ole, siis kas talle kehtivad ka töötervise ja tööohutuse seaduse jts õigusaktide nõuded ja sotsiaalse tingimuslikkuse nõuded?

Nõuded kehtivad ka sellisel puhul, kuid Tööinspeksiooni järelevalve fookusest jääb nende järgimise kontroll välja.

Mis on nõuded, mida põllumajandusettevõtted kõige sagemini rikuvad?

Kõige sagedasemad rikkumised on seotud töövahendite ohutusega (teisisõnu on neid manipuleeritud ja ohutust tagavad abinõud on eemaldatud) ning töötajate juhendamise ja probleeme esineb ka isikukaitsevahendite valiku ja väljastamisega.

Kas Tööinspeksioon või riik ei ole tulnud selle peale, et võiks hakata ise haldama kõigi väikeettevõtete tööohutuse alast tegevust? Ei ole normaalne, et kui kõik ettevõtted on oma töötajaskonna seast määranud tööohutuse ja esmaabi eest vastutava isiku ja on ka korraldanud kõik nõutavad koolitused, siis tahes-tahtmata ei suuda vastutavad isikud olla samavõrd teadlikud kogu valdkonnaga seotud nõuetest, nagu on seda inspektorid (kelle igapäevatöö see on), ning jõuame jällegi rikkumiseni. Olen kindel, et põllumees on sellise teenuse eest nõus maksma, samas pigem skeptiline, kas pidev inspekteerimine viib soovitud tulemusteni.

See ei ole tehniliselt võimalik ning sellist tava ei rakendata ka üheski teises riigis. Ka praegu on olemas ridamisi teenusepakkujaid, kes hea meelega põllumehele sellist teenust pakuks.

Mis puutub pidevasse inspekteerimisse, siis kindlasti põllumehi ei inspekteerita pidevalt, nagu oli näha ka veebiseminari Tööinspeksiooni esitluse eelviimasest slaidist – möödunud aastal oli 41 ettevõttes puudusi sotsiaalse tingimuslikkuse nõuete täitmisel, aga koostati vaid 38 ettekirjutust.

Tööinspeksioon pakub tasuta konsultandi nõustamisteenust töötervishoiu ja tööohutuse teemal. Konsultanti saab kutsuda ettevõttesse üldisele nõustamisele, mis hõlmab kogu töökeskkonda ja dokumentatsiooni, kui ka nõustamisele mingis kindlas töökeskkonnaga seotud valdkonnas (nt isikukaitsevahendite kasutamine, juhendamiste ja väljaõppe korraldamine jne). Täpsemalt teavet teenusest saab [tööelu portaalist](#).